

УДК 354 :338.1

DOI: 10.31359/2312-3427-2019-3-96

С.О. Машканцева, канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економічної теорії і підприємництва на морському
транспорті

Національного університету «Одеська морська академія»

maskantseva@ukr.net

orcid.org/0000-0002-3936-9812

К.С. Омельчук, економіст відділу економіки

omelchuk_kat@ukr.net

orcid.org/0000-0003-4745-5216

Одеської філії Адміністрації портів України

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Транспорт як провідна галузь економіки забезпечує функціонування і розвиток всіх галузей господарського комплексу країни, виступає фундаментальною основою їх взаємодії під час економічного розвитку. Сучасна парадигма глобалізаційних процесів відбувається в фарватері неоліберальної моделі економіки, яка сформувалась у міжнародних економічних відносинах. Процеси глобалізації сприяють розвитку транспортної галузі в напрямку використання та впровадження інновацій, формування стратегії побудови господарських зв'язків на базі сучасних інформаційних технологій.

У статті визначено трактування поняття «глобалізація»; розглянуто проблемні питання інноваційного розвитку транспортної галузі та визначено напрями впливу глобалізаційних процесів на інноваційний розвиток транспортної галузі країни. Запропоновано систему управління транспортом Transportation Management System, яка є складовою здійснення ланцюга постачань та програмне забезпечення компанії ANTOR Logistics MasterTM, призначене для автоматизації роботи диспетчерів в напрямку автоматизації процесу управління перевезеннями і планування маршрутів.

Ключові слова: *інноваційний розвиток; інновації; транспортна галузь; глобалізація; управління; логістика.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах пріоритетним вектором у системі становлення міжнародних економічних відносин виступає глобалізація, яка є незворотнім процесом поглиблення зв'язків між різними країнами світу, їх діяльності на економічному, культурному, технологічному та інших рівнях. Внаслідок прискорення світових глобалізаційних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин виникає об'єктивна необхідність структурних змін у функціонуванні галузей національної економіки України, в тому числі і транспортної галузі.

В міжнародному товарообігу транспортна галузь займає особливе місце. Це пояснюється тим, що на світовому ринку послуг вона є експортером; важливим чинником здійснення міжнародного поділу праці, що є факторами поглиблення рівня глобалізації у транспортній системі. Ефективне функціонування підприємств сфери транспорту є необхідною умовою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності країни в цілому. Підприємства транспорту є важливим інструментом досягнення соціальних та економічних цілей. Сучасний розвиток транспортної галузі можливий лише за рахунок освоєння інновацій, оскільки екстенсивні шляхи розвитку економіки вичерпали себе, тому важливим є використання нових рішень в сфері управління та організації [1, с. 53].

Інноваційна модель розвитку транспортної галузі формується на визначенні рівня потреби в науково-технічних розробках, визначенні пріоритетних напрямів його розвитку, а також сприянні підвищенню інвестиційної активності господарських суб'єктів. В процесі глобалізації центральним ядром є освіта, розвиток інфраструктури, досягнення конкурентоспроможних позицій на світовому ринку інформатики, мікроелектроніки, комп'ютерної техніки, привнесення інновацій, інвестиції в людський капітал. Відтак, глобалізація сприяє впровадженню новітніх технологій в процесі організації та управління транспортною галуззю, що забезпечує її інноваційний розвиток та функціонування на техніко-технологічному рівні розвинених країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання впливу глобалізаційних процесів на розвиток галузей національної економіки присвячено значну кількість наукових публікацій зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме Т. Левіт, С. Шмуклер, Дж. Стігліц, Д. Долар, А. Краай, У. Андерсон, К. Аннан, Дж. Норберк, Д. Лук'яненко, О. Білорус, Ю. Пахомов, О. Мозговий, В. Лукашевич, О. Плотніков, А. Філіпенко,

Ю. Козак, С. Соколенко. Проблематику інноваційного розвитку підприємств транспортної галузі вивчали М.Макаренко, А. Новікова, О. Котлубай, Т. Блудова, Б. Буркинський, В. Гросул, І. Совершенна, К. Михайличенко, О. Білоконь тощо. Разом з тим, процес глобалізації триває, кількість країн, які перебуває під його впливом, зростає, тому існує необхідність подальших наукових розробок щодо впливу глобалізаційних процесів на інноваційний розвиток транспортної галузі національної економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є гносеологічний аналіз та визначення ступеня впливу глобалізаційних процесів на транспортну галузь для формування організаційно-економічних засад її інноваційного розвитку. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: систематизувати погляди науковців щодо категорії «глобалізація»; розглянути основні аспекти взаємозв'язку між інноваціями та глобалізацією; обґрунтувати напрями інноваційного розвитку транспортної галузі.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сучасний світ надзвичайно складний і динамічний, так як визначальним для цього процесу є посилення глобалізації, збільшення взаємодії економічних, політичних, соціальних, культурних, правових та інших факторів. Значення терміну «глобалізація» ґрунтується у його багатовекторності, оскільки він характеризує різні рівні і сфери політичного, економічного та соціально-культурного життя.

Науковцями поняття «глобалізація» розглядається як поглиблення процесів інтернаціоналізації економіки, розвитку єдиної системи світового порядку, зміни й ослаблення функцій національної держави, активізації діяльності транснаціональних недержавних утворень як нових політичних акторів, формування спільної системи цінностей і принципів міжгрупових відносин. Так, В.Г. Воронкова стверджує, що глобалізація – це поступове перетворення світового простору в єдину зону, в якій безперешкодно переміщуються капітали, товари, послуги, вільно поширюються ідеї і пересуваються їх носії, стимулюючи розвиток сучасних інститутів та шліфуючи механізми їхньої взаємодії [2, с. 34]. М. Інтріллігейтор визначає, що глобалізація має позитивні та негативні аспекти впливу. Позитивний – пов'язаний зі стимулюванням прогресу, а негативний – з потенціальними конфліктами, до яких вона може призвести [3, с. 6]. Запобігти їм можна лише шляхом розвитку глобального співробітництва на основі політичних

угод або створення нових міжнародних інститутів.

Особлива зацікавленість в глобалізації характерна для лідерів світової економічної ефективності – 30 держав-членів Організації економічної співпраці і розвитку (ОЕСР), в яких проживає більше десятої частини людства, але які володіють двома третинами світової економіки, міжнародної банківської системи, домінують на ринку капіталів, володіють можливістю втручання в будь-якій точці земної кулі, контролюють міжнародні комунікації, виробляють найбільш складні технологічні розробки, визначають процес технічної освіти. Глобалізація виступає як перехід до домінування в політиці наднаціональних установ (ООН, НАТО, «Велика вісімка»), в економіці - транснаціональних корпорацій і наднаціональних органів (Всесвітній банк, Всесвітня торгова організація), формуванням глобальної культури, виробленням переважно одноманітного глобального образу життя [2, с. 46].

На думку Б. Кузика і Ю. Яковця глобалізація – це принципово новий етап в розвитку людства як єдиної цілісності, зміст однієї з головних епохальних інновацій ХХІ ст. [4, с. 123]. Отже, науковці визначають, що безпосередньо сама глобалізація представляє собою одну з базисних (радикальних) інновацій людства. Ми погоджуємося з позицією науковців та стверджуємо, що дійсно підґрунтям глобалізаційних процесів слід вважати інновації, тобто новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, що істотно поліпшують процеси виробництва та управління суб'єктами господарювання.

З. Адаманова надає комплексну характеристику інноваційної глобалізації — процесу якісного переходу від нинішнього традиційного розуміння інновацій як ключового Мережна взаємодія поширюється як всередині підприємств, так і між ними. Г. Тьоркіна стверджує, що глобалізація виступає інноваційним процесом, в основі якого лежать інновації, і який в процесі свого становлення трансформує суспільно-культурне середовище [6].

З довгострокової точки зору темпи глобалізації та науково-технічного прогресу взаємозалежні, тобто протягом багатьох років мав місце циклічний процес, в якому нові технології виступають в якості базису для економічної і соціальної глобалізації. Однак, глобалізаційні процеси забезпечують потоки людських ресурсів, товарів, капіталів і, насамперед, ідей і знань, дозволяючи тим самим досягти безпрецедентних

темтів технологічних змін. Саме інноваційний продукт справедливо можна визнати таким, що в найбільшій мірі піддається впливу глобалізації. Глобалізацію наукових технологій викликають значні темпи розвитку інновацій за технічним сприянням глобальних мереж, що поєднують дослідницькі центри державної і приватної підпорядкованості, а також за посередництвом процесів стандартизації. Розвиток і підтримка міжнародних інноваційних мереж, спільна науково-технічна діяльність багатьох країн і їх організацій в рамках не тільки приватного інтересу, але й загальноекономічного і науково-технічного розвитку всього світу, є найважливішим напрямом розвитку глобалізації в умовах сьогодення. Істотною особливістю інновацій є майже миттєве розповсюдження технологій у світовому масштабі й одночасне зниження тривалості виробничого циклу і впровадження технологічних інновацій.

Як вже зазначалось, рушійним фактором глобалізації є інновації, тому виокремимо основні аспекти їх взаємозв'язку:

1. Міжнародні корпорації, які виступають наслідком глобалізації, впливають на інноваційний розвиток галузі.

2. Суттєво скорочується час, необхідний для впровадження нових продуктів, як зменшується і власне їх життєвий цикл. Провідну роль у цьому напрямі грає розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, що дозволяє сформувати бази даних, глобальні мережі передачі і поширення інформації, розробити техніку її обробки.

3. Відбувається співробітництво на рівні окремих підприємств і розвиток мережних організаційних структурних утворень між організаціями, зі збереженням при цьому прямих організаційних та інформаційних контактів і безпосереднього управління товарними і фінансовими потоками.

4. Здійснюється функціональна інтеграція і співробітництво всередині підприємств. Окремі підрозділи підприємства швидко довідаються про інновації в технології, про доступність нових компонентів, устаткування, про нові концепції у виробництві і обслуговуванні тощо та постійно і якісно інформуються про ці інноваційні фактори.

5. Підприємства активно співробітничать з центрами виробництва знань — державними і приватними лабораторіями, університетами, центрами академічної освіти і прикладної науки.

6. Інформатизація сучасного суспільства, необхідність формування

єдиного інформаційного поля для створення світової економіки, обміну результатами інтелектуальної діяльності і накопичення досвіду впровадження високих технологій також є важливим чинником інноваційного розвитку в умовах глобалізації. При загальному збільшенні обсягу міжнародної торгівлі і зростання в цьому обсязі частки послуг зростає і роль передачі знань. Це приводить до зміни бізнес-моделей, поширення аутсорсингу як форми організації економічної діяльності.

7. Під впливом глобалізації стандарти інноваційної діяльності для підприємств піддаються впливу світових тенденцій. Відбувається зсув векторів якості на принципи міжнародної стандартизації, широко застосовуються принципи загального управління якістю.

Транспортна галузь в умовах глобалізації міжнародної економіки набула пріоритетного значення. Глобалізація економічних зв'язків у ХХІ столітті дозволяє розглядати транспортну галузь як один з важливих важелів інтеграційних процесів, якому відводиться ключова роль у розвитку світової економіки і розширенні міжнародної співпраці, транспортної інфраструктури, інформаційних і телекомунікаційних систем, організації інтермодальних перевезень вантажів [5, с. 44].

Розвиток транспортної галузі є однією з необхідних умов подальшої трансформації економіки, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світових ринках і інтеграції країни в систему міжнародних відносин, що динамічно змінюється. Економічні перетворення, які відбуваються в Україні, розвиток її економічних зв'язків із зарубіжними країнами, висувають перед транспортною галуззю складні задачі щодо адаптації в нових умовах господарювання в ринковому середовищі та інтеграції в європейську і світову транспортні системи. Значний вплив у майбутньому на діяльність транспортної галузі матимуть:

- глобалізація транспортних систем і процесів, переміщення товаропотоків між державами, регіонами, континентами;
- широке впровадження в діяльність транспорту і в систему надання його послуг принципів транспортної логістики, побудованої на досягненнях інформаційних технологій й вимогах світового рівня.

Напрями інноваційного розвитку транспортної галузі визначаються не лише державними потребами в забезпеченні продовольчої, екологічної, енергетичної та інших видів безпеки, а й значною мірою залежать від факторів зовнішнього середовища, від процесів, які відбуваються світовому соціально-економічному просторі. З розвитком і прискоренням

глобальних процесів тіснота зв'язку між ними і транспортною галуззю збільшуватиметься, змінюватиметься співвідношення в структурі інститутів впливу на економічний та інноваційний розвиток економіки, ускладнюватимуться завдання, підходи до управління інноваційним розвитком галузей економіки України, в тому числі і транспортної. Особливо, як підтверджують наукові дослідження, це проявлятиметься стосовно розвитку тих глобальних процесів, які лише розгортаються або знаходяться на початковій стадії становлення.

Інноваційним рішенням в системі управління транспортною галуззю є активізація впровадження нових методів управління в сфері логістики. Наприклад, система управління транспортом (Transportation Management System, TMS) – інформаційна система автоматизації управління перевезеннями, яка є складовою здійснення ланцюга постачань (SCE). Вона забезпечує складання графіків прибуття, відправлення вантажів, їх переміщення в межах підприємства, моделювання маршруту і встановлення точок відвантаження, регулювання тарифів, підтримки баз даних, складання товарно-транспортних накладних, планування та оптимізації завантаження транспорту.

Програмне забезпечення компанії ANTOR Logistics Master™ призначене для автоматизації роботи диспетчерів і дає змогу підприємствам, що займаються доставкою товарів або транспортуванням вантажів на торговельні точки і склади, автоматизувати процеси управління перевезеннями і планування маршрутів. Система ANTOR LogisticsMaster™ автоматично формує звітні документи за результатами планування рейсів.

Додаткові можливості ANTOR LogisticsMaster™ розкриваються під час інтеграції цього рішення з програмно-апаратним комплексом з моніторингу та аналізу місця розташування і стану транспорту, вантажів і мобільних співробітників ANTOR MonitorMaster. Він призначений для моніторингу транспорту і мобільних об'єктів, визначення відхилень від заданих маршрутів і графіків їхнього пересування. ANTOR MonitorMaster забезпечує збір і зберігання інформації про місцезнаходження і стан транспорту, вантажів і інших мобільних об'єктів за допомогою GPS і передавання її із заданою періодичністю за допомогою GPRS-з'єднання через Інтернет. За її допомогою, можна аналізувати розрахункові і фактичні значення, а також різницю між планом і фактом. Програма підтримує декілька робочих місць операторів, призначена для роботи з

великою кількістю автомобілів і не вимагає постійної участі людини. Встановлювані апаратні засоби – це комплект, який монтується в автомобіль і під'єднується до системи електроживлення. Впровадження цієї системи в Україні дало би поштовх якісному розвитку транспортної логістики, але це може відбутися тільки за сприяння держави, яка, на жаль, не завжди фінансує розвиток галузі. Підприємці відмовляються від такого виду діяльності і стараються приховати свої реальні доходи, займаючись тіншовим бізнесом.

Висновки. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів в економіці України, функціонування транспортної галузі України направлено на її інноваційний розвиток, який забезпечить вихід галузі з кризового стану та новий науково-технічний рівень діяльності. Глобалізація трансформує внутрішні соціальні відносини, знижує бар'єри між державами, руйнує культурні табу, відкидає будь-який партикуляризм, заохочує міжнародних чемпіонів ефективності. Виникнення якісно нового суспільства, заснованого на знаннях, розширення ринків, інтенсивний обмін капіталами, міжнародна торгівля та істотне зростання прямих інвестицій за кордон робить національні економічні системи більш інтегрованими один з одним. Детермінанти глобалізаційного процесу займають визначальну позицію в процесі інноваційного розвитку. Сьогоднішній інноваційний сектор розвиваються в умовах відкритої транснаціональної економіки, що відрізняється прозорим ринком, високим рівнем конкуренції, присутністю систем масових комунікацій і підвищенням швидкості розвитку і поширення інновацій. Інноваційний розвиток транспортної галузі забезпечить довгостроковий вектор її діяльності у системі сучасних викликів та загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, враховуючи прогнозовані структурні зрушення в економіці країни та результати впровадження реформ в транспортному секторі.

Бібліографічний список.

1. Бідняк М.Н., Біліченко В.В. Виробничі системи на транспорті: теорія і практика: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 176 с.
2. Воронкова В.Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2008. Випуск 35. С. 15-35.
3. Интриллигейтор М. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции // Сценарии Интернет. 2013. С. 5-7.

4. Кузык Б.Н., Яковец Ю.В. Стратегия инновационного прорыва. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. 632 с.

5. Стукало А. Сучасні тенденції глобалізації ринку транспортних послуг // Загальнотранспортні проблеми. 2014. С. 42-46.

6. Теркина А.В. Глобализация в зеркале инноваций // Представительная власть. 2006. №4(70) URL: <http://www.pvlast.ru/archive/index.249.php>.

7. Іртищева І.О., Смелянець Т.В., Бурдельна Г.О., Крамаренко І.С. Стан та стратегічні орієнтири інвестиційно-фінансового забезпечення агропродовольчої сфери в умовах глобалізації // Агросвіт Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр. 2012. № 7. С. 26-30.

Машканцева С.А., Омельчук К.С. Глобализация как фактор влияния на инновационное развитие транспортной отрасли. Транспорт как ведущая отрасль экономики обеспечивает функционирование и развитие всех отраслей хозяйственного комплекса страны, выступает фундаментальной основой их взаимодействия в ходе экономического развития. Современная парадигма глобализационных процессов происходит в фарватере неолиберальной модели экономики, которая сформировалась в международных экономических отношениях. Процессы глобализации способствуют развитию транспортной отрасли в направлении использования и внедрения инновации, формирование стратегии построения хозяйственных связей на базе современных информационных технологий.

В статье определено трактовки понятия «глобализация»; рассмотрены проблемные вопросы инновационного развития транспортной отрасли и определены направления влияния глобализационных процессов на инновационное развитие транспортной отрасли страны. Предложена система управления транспортом Transportation Management System, которая является составной осуществления цепи поставок и программное обеспечение компании ANTOR Logistics MasterTM, предназначенное для автоматизации работы диспетчеров в направлении автоматизации процесса управления перевозками и планирования маршрутов.

Ключевые слова: инновационное развитие; инновации; транспортная отрасль; глобализация; управления; логистика.

Mashkantseva S., Omelchuk K. Globalization as a factor influencing the innovative development of the transport industry.

In the conditions of deepening of globalization processes in the economy of Ukraine, the functioning of the transport sector of Ukraine is directed to its innovative development, which will ensure the exit of the industry from the crisis state and a new scientific and technical level of activity.

Transport, as a leading branch of the economy, ensures the functioning and development of all branches of the country's economic complex, and is a fundamental basis for their interaction during economic development. The modern paradigm of globalization processes takes place in the fairway of the neoliberal model of economy that has emerged in international economic relations. Globalization processes contribute to the development of the transport industry in the direction of the use and implementation of innovation, the formation of a strategy for building economic ties based on modern information technologies.

The development of the transport industry is one of the necessary conditions for further transformation of the economy, enhancing the competitiveness of domestic goods and services in the world markets and integrating the country into the dynamically changing system of international relations. The economic transformations that are taking place in Ukraine, the development of its economic relations with foreign countries, present to the transport industry the complex tasks of adapting in the new conditions of management in the market environment and integration into the European and world transport systems.

The article defines the interpretation of the concept of "globalization"; the problems of innovative development of the transport industry are considered and directions of influence of globalization processes on the innovative development of the transport industry of the country are determined. The Transportation Management System, an integral part of the supply chain implementation and ANTOR Logistics Master™ software, is designed to automate the work of dispatchers in the direction of automating the transportation management and route planning process.

Keywords: innovative development; innovation; transport industry; globalization; management; logistics.

Стаття надійшла до редакції: 21.06.2019 р.